

תלמוד בבלי מסכת סוכה דף כט/א

תנו רבנן בזמן שהחמה לוקה סימן רע לעובדי כוכבים לבנה לוקה סימן רע לשונאיהם של ישראל מפני שישראל מונין ללבנה ועובדי כוכבים לחמה לוקה במזרח סימן רע ליושבי מזרח במערב סימן רע ליושבי מערב באמצע הרקיע סימן רע לכל העולם כולו...
תנו רבנן בשביל ארבעה דברים חמה לוקה על אב בית דין שמת ואינו נספד כהלכה ועל נערה המאורסה שצעקה בעיר ואין מושיע לה ועל משכב זכור ועל שני אחין שנשפך דמן כאחד

ערוך לנר על סוכה דף כט/א

המלעיגים על דברי רז"ל חשבו למצוא במאמרים האלה מקום לכונן חציהם על יתר כאלו ר"ל לא ידעו דרכי הטבע שליקויי החמה והלבנה נתהווה ע"פ חשבון מכוון בתהלוכותיהם כאשר חכמי הטבע מחשבים טרם בואם שלעת ורגע הזאת תחשך השמש או הירח אבל באמת המלעיגים נלקו בעורון שלא יביטו איך רז"ל דברו בענין זה בלשון חכמה להראות שלא נעלם מהם זה דיש לדקדק למה אמרו בכל ג' הברייתות בזמן שהחמה לוקה וכו' כל זמן שמאורות לוקין וכו' בזמן שהחמה לוקה וכו' דהך בזמן לשון מיותר הוא דה"ל כשהחמה לוקה וכשמאורות לוקין אמנם בזה הורו שאף שהלקויים הם ע"פ הטבע עכ"ז ידעו ע"פ סודות משפטי ד' הנגלות להם שהעתים והזמנים של הלקויים הם עתות הדין שיש עתות לטובה ועתות לרעה וכמו שאמרו בענין כזה יהי מאורות מאורות כתיב שזמן תלוי המאורות הוא עת דין שלא יפול אסכרא בתנוקות וכמו כן העתות הלקויות הם עתות דין ליושבים במקום אשר באו הלקויות אם במזרח ליושבי מזרח ואם במערב ליושבי מערב ואם באמצע הרקיע לכל העולם ולכן אמרו בכונן בזמן שהחמה לוקה לומר אף שבא בזמן ידוע מכ"מ הוא סימן רע וכעין מה שפ"י הרמב"ן פ' נח באות הקשת שאף שהוא דבר ע"פ הטבע עם כל זה ניתן הראות ענין הטבע הזה לאות טוב שלא יביא הקב"ה מבול ושעל כן לא נאמר את קשתי אתן בענן אלא נתתי בענן פ"י קשתי שכבר נתתי מששת ימי בראשית אני מיעדו עתה שיהי לכם לאות ברית ע"ש וכן הענין כאן בהיפך שהלקויים שהם בטבע הם לאות ולסימן פורענות ע"פ הפרטים שנפרטו בברייתות הללו או לא"ה או לישראל או לכל העולם כפי החוקים אשר נגלו להם בסוד ד':
ובזה מדויק ג"כ המשל שבברייתא מפנס די"ל מי הוא העבד שאמר לו המלך טול פנס מלפניהם בנמשל וגם למה נקט המשל בטול פנס מפניהם ולא בקיצור שצוה המלך לכבות הנר ולהושיבם בחושך אבל ע"פ זה יובן דחכמינו ז"ל ידעו דליקוי החמה נעשה ע"פ הטבע כשהלבנה עומדת מכוון בין השמש ובין הארץ ומעכבת את אור השמש לבל יגיע לארץ ולכן לא שייך במשל שמכבה הנר שאור השמש לא נכבה ולא נתמעט בעת הליקוי אלא שהלבנה מחשך אורו ליושבי הארץ וזה ענין הנמשל בשצוה לעבדו שהוא הלבנה טול פנס מפניהם שימניע אור הפנס שהיא השמש מעבדיו היושבים בסעודה שהם יושבי הארץ המתענגים מטוב הארץ:
שם בשביל ד' דברים חמה לוקה:

רש"י כתב שלא שמע טעם בדבר ועיין במהרש"א ולענ"ד אפשר לומר טעם בכל א' דאב"ד שמת ואינו נספד כהלכה י"ל דצדיק נמשל לחמה כדפתח האי ספדנא במ"ק (פ"ג) והבאתי השמש בצהרים זה יומו של יאשי' אכן אי נספד כהלכה אזי מיתתו היא טובה לעולם שמכפר ע"י התעוררות תשובה כמו שאמרו אחים בהספדא וכמו שכתבתי בספרי ע"ל ליבמות (דף ע"ט ע"ב) אבל אי לא נספד כהלכה אזי נמשלה מיתתו לחשכת השמש ונרמו בלקוי החמה או י"ל דנקט אב"ד דוקא משום דהמשפט נמשל לאור כדכתיב והוציא כאור צדקך ומשפטיך כצהרים ואם אין מספידין לאב"ד כראוי אזי מראין שאין חוששין באושר המשפט ולכן השמש נחשך א"נ י"ל לפי מה דאמרין בשבת (דף ק"ה) כל המתעצל בהספדו של ת"ח ראוי לקוברו בחייו ולכן אלו המתעצלים ראוי להם שלא יראו אור החמה ושיחשך העולם בעדם ולכן חמה לוקה:

ונערה המאורסה שצעקה ואין מושיע לה יש לפרש דמסתמא בלילה כשבני אדם שוכבים בבתיים אז אפשר שתצעק בעיר ולא יהי' שומע אבל ביום לא יהי' כן וכן משמע פשטא דקרא אם זרחה השמש עליו דמים לו שלא הי' צריך להרגו אלא לצעוק שיבואו מושיעים לו כמו שפירש הרמב"ן שם אבל זו שצעקה ואין מושיע לה נעשה כבלילה ולכן החמה לוקה ונחשב כבלילה:

ועל משכב זכור י"ל דזה הי' עון מבול שהשחיתו דרכם ולא שמשו החמה להאיר כמו שדרשו רז"ל מפסוק דיום ולילה לא ישבותו וביותר נלענ"ד דבמשכב זכור הוי ממש מדה כנגד מדה משום דהחמה היא המשפיע האור והארץ החשוכה היא הנשפעת המקבלת שפע וכן הזכר הוא המשפיע והנקבה המקבלת השפע וזה שבא על הזכור שינה

סדר העולם ועשה המשפיע למושפע לכן החמה לוקה ונעשה חשוך במקצת ונעשה ג"כ המשפיע למושפע שצריך לאור אחר שיאיר מחשכו:

ושני אחים שנשפך דמן כאחד י"ל משום דאמרינן בסוטה (פ"ק) כשרצו לקבור יעקב במערת המכפלה בא עשו וערער שהוא הבכור ולא ראוי ליעקב הקבורה במערת המכפלה ובני יעקב השיבו שיעקב קנה הבכורה ועל שעכב עשו שלא כדין קבורת יעקב קם עליו חושים בן דן והרגו לעשו ונתקיים מה שאמרה רבקה למה אשכל גם שניכם יום א' ע"ש והנה קיום מכירת הבכורה נמשל ליום כמו שאמר יעקב מכרה כיום את בכורתך לי דהיינו כיום שהוא מאיר מכירה חלוטה כמו שפירש רש"י בחומש ונשפך דם עשו ביום מיתת אחיו על שבקש לבטל מכירה שמאיר כיום ולכן לקוי החמה הוא סימן לשני אחים שנשפך דמן כאחד כמו שהי' ביום מיתת עשו שנתקיים למה אשכל גם שניכם יום א' ע"י שרצה עשו להחשיך המכירה שדומה ליום שמאירו השמש או י"ל שלכך הוא סי' לשני אחים משום דתחלה שמש וירח כאחת ושוה נבראו כשני אחים אלא שאח"כ נתקטן הירח והשתא שהשמש ג"כ נתקטן ונחשך הוי כשני אחים שנשפך דמן כאחד:

שם על אב"ד שמת ואין נספד כהלכה:

חוץ מה שפירשתי לעיל בסמוך י"ל עוד דרך מוסר דכל הני קאי על אב"ד שמת דהנה במיתת הצדיק ות"ח יש ד' רעות שנאסף האור שהי' מאיר בצדקתו ושנאבד עמוד התורה ועי"ז התורה חוגרת שק ושהצדיק אינו יכול עוד להרבות זכותו ואדרבא צריך לאחרים ליזכותו וכמו שפירשו המפרשים מה דקאמר רב אחים בהספדא דהתם קאימנא שתעורר לאחרי' לתשובה ע"י הספד למען יהי' לי זכות עי"ז דהתם קאימנא ששם בעולמי הרי אני עומד ולא מהלך עוד שאין אני יכול לזכות את עצמי וכמו שאמרו מיתה לצדיקים רע להם שאין מרבים זכות ורע לעולם שהיו נהנים מזכותו ושהי' מחפה להם וזה הד' ענינים שמזכיר שהחמה לוקה על אב"ד שמת ואין נספד כהלכה שאין מרגישין שבא השמש ועוד שנערה המאורסה צעקה בעיר ע"ד שאמרו בסנהדרין (דף נ"ט) תורה צוה לנו מורשה אל תקרי מורשה אלא מאורסה ולכן עכו"מ העוסק בתורה כבא על נ"ה וזה הענין שצעקה הנערה המאורסה שהתורה מקוננת בעיר שראוי לגדל ת"ח שיעמדו במקום הת"ח שנעדר אבל אין מושיע לה ועל משכב זכור היינו שהצדיק שהי' משפיע בזכותו לאחרים צריך להיות עתה מושפע ועל שני אחים שנשפך דמם כאחד היינו ישראל נקראים אחים ורעים וכל הטובות יחלקו כאחים והאחד משפיע לזולתו ולכן כשהצדיק אשר מפרי מעשיו נזונו מת אז כאלו גם הנזונים מתו עמו וזה על שני אחים שנשפך דמן כאחד כל זה יש להרגיש במיתת הצדיק אשר ליקוי החמה מרמזת עלי':

מלבי"ם על תהילים פרק קלג פסוק א - חלק באור הענין

שיר המעלות - שיר זה הוסד על שני האחים הידועים, שהם יששכר וזבולון שהתחברו יחד עד שהיו כגוף ונפש, אשר האחד הולך מהלך השלמות לחברו, כמ"ש שמוח זבולון בצאתך ויששכר באהלך שישכר עסק בתורה והשלים את הנפש, וזבולון עסק בפרקמטיא לשלמות הגוף והקנינים, ובצירוף שניהם יחד נשלם הטוב והנעימות, הטוב האמתי מענינים עוה"ב, והנעימות בחיים הזמנים, וז"ש הנה מה טוב ומה נעים - וזה בא ע"י שבת אחים גם יחד - שמלבד שבתם בשלום היו יחד כגוף אחד, עתה יבאר הדבר:

מלבי"ם על תהילים פרק קלג פסוק ב - חלק באור הענין

כשמן - הנה ההשפעה האלהית תרד לפעמים על המוכן לה בבלי אמצעי אמנם תרד בשפע רב כ"כ עד שישופע ממנה גם הבלתי מוכן לה, וזה במשל השמן הטוב - של שמן המשחה, שעקרו יורד על הראש - ששם היו מושחים בשמן משחת קדש, כי הוא המקום המוכן לזה באשר שם משכן המוח וכלי השכל והמחשבה, שהשמן מורא על ההשגה ובכ"ז יורד - במקרה גם על הזקן זקן אהרן - הגם שהזקן ארוך שיוורד על פי מדותיו - ובנמשל זה היה בא השפעת החכמה על יששכר שהוא במשל הראש שהוא היה מוכן לקבל החכמה וקבל ממנה חלק גדול ושפע רב עד ששמן החכמה הושפעה ממנו גם על שבט זבולון, שגם הם קבלו משפע ההוא, ושמן תורק: לו משפע ההוא, ושמן תורק:

מלבי"ם על תהילים פרק קלג פסוק ג - חלק באור הענין

כטל חרמון - ולפעמים תגיע השפע על המוכן לה ע"י אמצעי באופן שתגיע תחלה אל מקום בלתי מכוון בעצם

וראשונה, כדי שתריק על מקום הראוי, כטל חרמון שאינו מכוון לצורך הר חרמון רק שיורד על הררי ציון, כי שם צוה ה' את הברכה - שעקר הברכה יורד בשביל הר ציון והולך דרך הר חרמון, כי הטל המביא חיים מהר חרמון אינם חיים מתמידים עד העולם, ואינם חיים נצחיים, אבל החיים אשר בהר ציון הם חיים נצחיים עד העולם, כן שפע העושר והקנינים שהגיע אל זבולון לא הגיעו אליו רק לצורך יששכר שימצא ריוח לעסוק בתורה ולקנות על ידם חיי עד, והגיעו ליששכר באמצעות זבולון, ובוזה היה זבולון דומה כהר חרמון שמקבל הטל בשביל הר ציון: שמקבל הטל בשביל הר ציון:

ספר באר הגולה - הבאר השישי

בפרק ב' דסוכה (כ"ט, א') על ד' דברים חמה לוקה על אב"ד שמת ולא נספד כהלכה ועל נערה מאורסה שצעקה בעיר ואין מושיע לה ועל משכב זכר ועל שני אחים שנשפך דמם כאחד ובשביל ד' דברים מאורות לוקים על כתבי פלסתר ועל מעידי עדי שקר ועל מגדלי בהמה דקה בא"י ועל קוצצי אילנות טובות. וסבות אלו שנתנו בלקות המאורות לפי דעתם יכחיש החוש הנגלה, כי ידוע שלקות המאורות תלוי במהלך המאורות, בחבורם ובנגודם, בהתרחקם ובהתקרבתם, באורך וברוחב, וא"כ איך אפשר לומר שיהי' לקות המאורות תלוי בדברים כאלו, שהאדם יודע זמן הלכות שהם על פי החשבון ואיך יתלו הלכות בחטא המעשים. וגם דבר זה הוא טעות, שאין מדרך חכמים ז"ל להסיר הסבה הקרובה שודאי תלוי לקות המאורות במהלך המאורות, אבל סבת הסבה נתנו הם ז"ל. כי אם לא היה החטא בעולם לא היה דבר זה, כי אין ספק שלקות המאורות הוא פחיתות גדול וחסרון בעולם, ואם לא היה החטא נמצא בעולם לא היה סדר הבריאה נותן שיהי' לקוי המאורות שהוא פחיתות וחסרון כמו שמוסכם מכל אדם. וכמו שתמצא במעשה בראשית שאלמלי לא חטא האדם, היה מקום האדם בג"ע ומזונותיו פירות ג"כ, ובשביל שחטא אז סידר השם יתברך עניין האדם כמו שספרה התורה קוף ודרדר תצמיח לך, הרי שהש"י סידר הנהגת האדם לפי מדריגתו ומעלתו. ומפני כי העולם שייך בו חטאים אלו, ולפיכך מתחלת בריאת עולם לא נתן השם ית' להם אור שלא יקבל לקוי, ובזולת חטא לא היה סדר זה, סוף סוף בשביל חטאים אלו הוא לקוי המאורות. ואולי תאמר, אם כן מוכרח האדם לחטוא. אין זה קשיא, שאין ספק כי אין כלל העולם כולו צדיקים עד הזמן שיקום ומל ה"א את לבבך ואת לבב זרעך וגו' (דברים ל') ואז לא יהי' לקות המאורות חסרון כלל, כי אז נאמר (ישעי' כ"ד) וחפרה הלבנה ובושה החמה וגו' והיה ה' לך לאור עולם, אבל בעולם הזה אין העולם נקי מן החטא. כלל הדבר כי השם יתברך סדר העולם במדריגה הראוי לבני אדם, כי כל הנמצאים משמשים האדם כפי מה שהוא אדם, ולפיכך בשביל חטא הנמצא בעולם נתן להם אור כמו שראוי להם. ולכך אמרו שם תנו רבנן בזמן שהחמה לוקה סימן רע לכל העולם משל למה הדבר דומה למלך ב"ו שעשה סעודה לכל עבדיו והניח פנס לפניו כעס עליהם אמר לעבדו טול הפנס מפניהם והושיבם בחושך ע"כ. וביאור עניין זה, כי המלך מכבד את עבדיו ועושה להם סעודה לכבוד, וכאשר כועס עליהם מפני שמרדו בו נוטל המאור מלפניהם כי המאור הוא כבוד הסעודה. וכן הקדוש ברוך הוא כאשר הוא כועס על העולם בשביל פחיתת חטאים וחסרונם נוטל כבודם, כי המאור הוא כבוד העולם. ודבר זה ברור כי האור הוא כבוד העולם, וכמו שתקנו אל ברוך גדול דעה הכין ופעל זהרי חמה טוב יצר כבוד לשמו, וכן בתחלת הבריאה ברא השם יתברך את המאורות כפי מה שהם ראויים לזה: אמנם לבאר למה על ד' דברים אלו בפרט ולא בשביל שאר חטאים, דבר זה אין כאן מקומו כלל, כי לא היה הכוונה פה רק על השאלה שנמצא התמיה בדבריהם, וכבר התבאר לך כי אין כאן קשיא כלל ואין הדברים אלו חסרון. אבל לבאר למה היה דבר זה ע"י דברים אלו אין זה מדברינו, כי לא באנו לתת טעם רק להסיר השאלה הנופלת על דבריהם. ואם הדברים הם רחוקים מן הדעת, למה בשביל חטא אלו דברים דווקא, זה עצמו מורה על העולם דבריהם וחכמתם. ואם אמרו בשביל ע"ז וכיוצא מן העבירות השכיחים ורגילים, היה לך לומר שהם בחרו חטאים לפי דעתם אותם חטאים שהם גדולים ביותר, אבל עתה אין לך לומר רק שדבריהם נאמרו על פי החכמה והדעת, וכאשר תעיין בדבריהם תדע כי עמדו על סודי המציאות וידעו אמיתת מציאות. וכבר התבאר לך למעלה שאין דבר יותר ראוי להיות נקרא בשם מציאות כמו האור, והפך זה החושך הוא העדר בודאי. ולפיכך תחלת המציאות היה האור לפי שהאור ראוי למציאות יותר מכל, ואם אין אור הנמצאים הם עומדים בהעדר שהוא החושך. אמנם כל הנמצאים דבוק בהם העדר, ואין דבר זה יוצא מן סדר המציאות כיון שהוא בטבע כך, ולפיכך החושך שהוא לילה שהוא העדר טבעי אין בוזה דבר העדר במה שהוא טבעי. אבל כאשר יש חושך שהוא העדר בלתי טבעי כמו לקות המאורות, כי אף שלקות המאורות הוא כסדר העולם מכל מקום הוא בטול והפסד אל המציאות והוא האור, כמו שיקרא לקוי, לכך אי אפשר שיהי' דבר זה, כי אם שהעולם מוכן בצד עצמו אל ההעדר, יוצא מן הסדר מצד שיש בו חטא, ולפיכך היה האור שלהם ג"כ בעניין זה

שיש בו העדר בלתי טבעי. כי האור מתיחס לעולם, שכפי מדריגת העולם ומעלתו האור זורח עליו. ומפני כי האדם יש בו חסרון ובשביל זה נוטה אל ההעדר מצד עצמו, ולכך האור של העולם שייך בו העדר ג"כ:

וזה שאמר על אב"ד שמת ולא נספד כהלכה. כי האב"ד ראוי לכבוד במיתתו, כי המת נסתלק הגוף ונשאר הנפש בלבד וראוי לכבוד. ודווקא אב"ד, כי האב"ד מצד אשר הוא ממונה על הדין, ואין דבר אשר לו המציאות הגמורה כמו שיש לדין, כי הדין הוא דבר מחויב שיהי' וכל דבר שמחויב שיהי' יש לו המציאות הגמורה. ולפיכך כאשר נברא העולם בכל מעשה בראשית נאמר שם אלקים שהוא דין, ודבר זה בארנו בכמה מקומות. ועל פי הסוד הזה אמרו (שבת י', א') כל היושב בדין שעה אחת כאלו נעשה שותף להב"ה במעשה בראשית. ולפיכך כאשר מת האב"ד שהוא בעל דין ובטל הוא מן העולם ולא נספד כהלכה, שאילו נספד כהלכה א"כ אין מיתת אב"ד נחשב בטול גמור, כי בוודאי יש לו מציאות בעה"ב. וזה נראה כאשר נספד כהלכה ועושים לו כבוד ומורה זה שנסתלק הגוף, וכל אשר נסתלק הגוף ונשאר הנשמה שהיא נבדלת יש כאן הכבוד, שאף הזקן כאשר נחלש הגוף בלבד ראוי לו הכבוד כדכתיב (ויקרא י"ט) מפני שיבה תקום וגו', וכ"ש כאשר נסתלק הגוף לגמרי שראוי לו הכבוד, וזה מורה שאין כאן העדר רק סלוק הגוף ולכך ראוי אל הכבוד. אבל כאשר לא נספד כהלכה ואין עושים לו כבוד, זה מורה על העדר גמור, והוא בעצמו אב"ד שהוא בעל דין ששייך אליו המציאות הגמורה, לכך המאורות שהם בפרט אשר ראוי להם המציאות ביותר הם נלקים גם כן. ואל תאמר כי עצם החטא גורם לזה, רק כי פירושו בשביל כי העולם יש בו בחינת מה אשר מצד אותה בחינה אינם מספידים כהלכה על אב"ד שמת שדבר זה הוא העדר גמור, ומצד הזה העולם ג"כ מוכן על העדר המאורות: ואח"כ אמר ועל נערה המאורסה, ההעדר הזה מצד המעשים, כי כל חטא אין ראוי שיהי' נמצא המעשה ההוא, ולכך העושה החטא הוא נוטה אל ההעדר הגמור. ולפי גודל החטא שאין ראוי שיעשה נחשב המעשה שהוא נוטה אל ההעדר והחטא בכל מקום שכאשר רוצים להפליג בחומר החטא אמרו שבא על נערה מאורסה. והטעם, מפני כי הבא על נערה המאורסה לפי שהוא חוטא בקדושה שהנערה היא מקודשת לאחר והנה בא עליה, לכך הוא חוטא בקדושה. ואינו כמו מי שבא על בעולת בעל שכבר היא אשתו ואין כאן שם קדושין, ואע"ג דלא פקע מינה קדושין הראשונים מ"מ אין שם מאורסה עליה רק בעולת בעל, ולכך המיתה של ארוסה חמורה מבעולת בעל, ומפני גודל החטא הזה הוא העדר גמור. וכן משכב זכר, מפני שאין ראוי אף לפי הנהוג בב"ח ולכך המעשה הזה הוא העדר גמור. וכן ג"כ ב' אחים שנשפך דמם כמים, הוא העדר המציאות לגמרי לשפוך שני אחים כאחד, נמצא כי כל אלו חטאים העדר המציאות עד שהם נוטים אל ההעדר לגמרי, ולכך בכל החטאים האלו החוטא בהם מקבל מיתה והעדר כפי מעשיו. ובשביל פחות מדריגת הנמצאים שיש בהם דבר זה דהיינו העדר בלתי טבעי שכל אלו דברים הם העדר בלתי טבעי ולכך ראוי שיהי' נלקה האור שהוא המציאות והוא מקבל העדר בלתי טבעי כמו שהתבאר. וכבר אמרנו, כי הכל הוא מתיחס אל האדם, שכפי מדריגת האדם נתן לו משמשים, כי השמש והירח משמשים העולם שהעיקר הוא האדם. ואלמלי לא היה אדם מדריגתו ההעדר כמו זה לא היה האור של העולם מקבל העדר, אבל בשביל שהאדם מדריגתו פחיתות זה וחסרון זה ולכך היה האור שהוא המציאות מקבל לקוי והעדר. וכבר בארנו כי לא באו לגלות רק על דבר זה, שיש בחינה בעולם שמצד אותה בחינה העולם נוטה אל ההעדר, ואם לא היה בחינה זאת בעולם שהוא מוכן אל ההעדר לא היה ראוי אל לקות מאורות, ולפיכך על אלו חמה שהוא המאור הגדול לוקה ומקבל האור שהוא המציאות העדר:

כלל הדברים כי כל אלו הדברים מתיחסים אל ההעדר, ודבר זה הוא במדריגתם התחתונים, לכך במדריגתם ג"כ לקות המאורות. וכדי שתבין דבר מעט מן דברי קדושים, אף שאין ראוי להאריך בדברים אלו כי כבר סלקנו מהם התלונה, מכל מקום מה שאפשר לפרש בדבריהם לא נעלים. וזה כי האדם מורכב ומחובר מד' דברים, האחד הוא הגוף, והשני הוא הנפש, והשלישי הוא יותר מכל שיש בו הצלם האלקי, כאשר הוא מחובר מגוף ונפש שהם חלקיו אז ע"י שניהם ביחד יש לו צלם אלקים, וכדכתיב (בראשית א') ויברא אלקים את האדם בצלמו וכבר הארכנו בזה בכמה מקומות והדבר הוא פשוט, והרביעי כי אף אשתו נכנס כנגד האדם, שהרי לא נקרא אדם רק עם אשתו שנאמר (שם) זכר ונקבה בראם ויקרא שם אדם. וכאשר נוטה באחד מאלו חלקים אל ההעדר היותר יש כאן העדר גמור, כי אלו ד' דברים הם מציאות. והאב"ד שמת הוא נטילת הנפש ולא נספד כהלכה, הרי מצד הנפש נוטים אל ההעדר והוא ההעדר הגמור, ודווקא אב"ד מטעם אשר התבאר למעלה וזהו חלק אחד. ועל נערה מאורסה, ההעדר הזה מצד הגוף כי כל זנות הוא מצד הגוף ודבר זה בארנו בכמה מקומות, ורמזו ז"ל בענין הסוטה (סוטה ט', א') היא עשתה מעשה בהמה אף קרבנה שעורים שהוא מאכל בהמה, ודבר זה ידוע כי כל זנות הוא חמרי שנמשך אחר תאוות החמרי ואין צריך ראייה, ולפיכך נערה מאורסה שצעקה בעיר ואין מושיע, החטא וההעדר הזה מצד הגוף החמרי להיות חוטא בנערה שיש עליה קדושין והוא חוטא בהם שנמשך אחר החומר, והוא העדר גמור מצד החומר. ושני אחים שנשפך דמם כאחד, החטא הוא מצד צלם האדם שהאדם נברא בצלם אלקים שנאמר (בראשית ט') שופך דם האדם באדם דמו ישפך כי בצלם אלקים עשה את האדם, וזה שהוא שופך דם שני אחים כאחד אין לך יותר מזה.

ועל משכב זכור, כי השם יתברך נתן לאדם חבור שלו נקבה וזה מתחבר ליזכר, ואין לך חטא והעדר מצד השלמת האדם יותר מזה. ולכך אלו ד' דברים הם העדר גמור, ולכך מצד שנמצא חטא זה בעולם ראוי אל העולם לקוי מאורות שהוא העדר גמור ג"כ, והבן הדברים האלו כי הם ברורים מאוד: